

OP DE BRES VOOR OUD ROZE

Interview met Marie-Jeanne Wesemael van Vieux rose

door Caroline Claeys

Een paar enthousiaste lesbische 50-plussers sloegen in 1999 de handen ineen en richtten in Antwerpen de groep Vieux rose op. Hun missie: de zichtbaarheid van oudere lesbiennes verhogen, én als spreekbuis en drukkingsgroep optreden voor die leeftijdsgroep. We hadden een gesprek met Marie-Jeanne Wesemael, bezielster van het eerste uur, en tot vandaag druk in de weer om oudere lesbische vrouwen op de maatschappelijke agenda te krijgen.

Vieux rose bestaat nog niet zo lang. Wat was de aanleiding voor de oprichting?

Ik kan daar een eenvoudig antwoord op geven. Er bestond gewoonweg niets voor die groep, en dus hebben wij op een gegeven moment maar besloten om zelf iets op te richten.

Over welke leeftijdsgroep hebben we het dan precies? Stelt u qua leeftijd bijvoorbeeld een ondergrens in, om lid te kunnen worden van de groep?

Officieel staat er in onze intentieverklaring dat wij ons tot de 50-plussers richten. Maar is men veertig of zelfs dertig, en kan men zich invoelen in die problematiek en in die leefwereld, dan is dat ook geen probleem om bij de groep te komen. Waarom zouden wij gaan discrimineren? Maar die vijftig jaar, dat was wel een cruciaal getal. Mensen die naar de groep kwamen zagen dat getal niet graag staan, en we hebben dat dan discreet veranderd in middelbare leeftijd.

'Middelbare leeftijd' is dat niet een beetje een belegen term? Weinig vrouwen van over de veertig of vijftig- hetero of lesbisch- voelen zich er door aangesproken, stelde ik tijdens een kleine rondvraag in mijn omgeving vast. Waarom juist die omschrijving?

Wel, ik heb mij gebaseerd op een uitspraak van Guy Tegenbos, een journalist van De Standaard, die óók 'van middelbare leeftijd' is. Hij zei op een congres: wij zijn geen senioren, wij zijn niet oud, wij zijn nog maar van middelbare leeftijd!! Met die naamsverandering wilden we de stempel van dat getal 50 wegwerken. Maar men heeft er dus moeite mee, denkt u? Als u een betere omschrijving kent, mag u ze altijd suggereren.

We waren er voor dit themanummer met de redactie ook nog niet uit. Een collega suggereerde om het te hebben over 'vrouwen mét een leeftijd'. Dus een beetje als een geuzennaam: kijk, hier staan we, mét een leeftijd, mét kennis, mét ervaring etc.

Dat klopt. Maar elke vrouw heeft een leeftijd, dus waarom zou je alleen die groep zo benoemen? Er zijn binnen de holebibeweging heel wat groepen tot 26 jaar, een paar tot 36 jaar. De bedoeling van onze groep is dus gewoon om oudere vrouwen die zich niet meer zo thuis voelen in die jongerengroepen, een ontmoetingsplaats en een forum te bieden, en om ook als drukkingsgroep voor die groep op te treden.

Lesbische vrouwen van 50 jaar en ouder zijn opgegroeid in een tijd waarin er over seksualiteit, laat staan homoseksualiteit, nauwelijks werd gepraat. Velen kozen destijds voor een geheim leven of een dubbelleven, en zitten nog steeds in de kast. Is het dan niet extra moeilijk om juist die groep te bereiken?

Het is zeer moeilijk. Want degenen die wij juist willen bereiken, bereiken we vooralsnog niet. En wij proberen, ik zeg wel degelijk proberen, om eventueel met steun van Gelijke Kansen daarrond een soort campagne uit te werken. Maar zover zijn we voorlopig nog

niet. Wat er nu eigenlijk eerst zou moeten komen is een behoeftenonderzoek, en op basis daarvan kunnen we dan weer verder. Hier en daar gebeurt er al wat onderzoek rond oudere holebi's. Aan de VUB is Els Messelis bezig met een onderzoek rond oudere vrouwen, en ze betreft daarin ook de lesbische vrouwen. En ook bij het Steunpunt Gelijkekansenbeleid aan de UA loopt momenteel onderzoek rond ouderen. Maar om op dat behoeftenonderzoek terug te komen, op basis van een dergelijk onderzoek zouden we dan kunnen zeggen: kijk, dit zijn de cijfers, het gaat over zóveel lesbische oudere vrouwen, dát zijn de behoeften, dát zijn de pijnpunten etc.

Maar hoe bereiken jullie ondertussen die groep oudere lesbische vrouwen? Gaat dat voornamelijk via holebi-organisaties of holebibladen, of eerder via seniorenbonden, de reguliere pers enz ?

Mijn ervaring is dat wij veel meer bereiken op zogenaamde reguliere evenementen en via reguliere publicaties. We bereiken bijvoorbeeld meer resultaat wanneer we aanwezig zijn op de Vrouwendag dan op de Lesbiënnedag, wat niet wil zeggen dat we daar verstek moeten laten gaan. We maken natuurlijk ook gebruik van de informatiekanalen van de holebibeweging. Er heeft bijvoorbeeld al eens een artikel gestaan in ZiZo, het blad van de Holebifederatie, en ook eens een advertentie. Op de informatiemarkt tijdens de jaarlijkse Roze Zaterdag komen er ook altijd veel mensen op ons af. Maar we willen zeker niet alleen via de holebi-organisaties werken, want we blijven dan teveel in hetzelfde kringetje draaien. Het probleem is dat we voor het bespelen van de reguliere kanalen geen geld hebben. Het pijnpunt van onze organisatie is geld. Aan ideeën nochtans geen gebrek. Een advertentie op de Antwerpse tram leek ons bijvoorbeeld een goed idee, maar dat bleek onbetaalbaar. Het drukken van folders, het plaatsen van advertenties, dat kost allemaal geld.

Hebt u het al geprobeerd via de redacties van de tijdschriften van de grote seniorenbonden? Of via internet, alhoewel dat misschien momenteel nog iets minder in trek is bij oudere mensen?

Dat is allemaal al geprobeerd, en voorlopig heeft enkel het tijdschrift van de socialistische gepensioneerden toegehaapt en een interview geplaatst. De interesse voor internet bij oudere mensen, dat begint wel te komen, maar wél meer bij mannen dan bij vrouwen. Dus voor homosenioren gebeurt er op dat vlak al wat meer dan voor lesbische ouderen.

U zei daarnet dat Vieux rose ook als drukkingsgroep wil optreden voor oudere lesbische vrouwen. In welke zin?

Ik maak me sterk dat men dankzij ons de oudere holebi's eindelijk op de maatschappelijke kaart heeft gezet. Wat we daarvoor doen is lobbyen, lobbyen, en nog eens lobbyen. We proberen overal aanwezig te zijn, ons overal te laten zien en horen. Sommige vrouwen contacteren ons omdat ze denken dat we een soort koppelaarsvereniging zijn, die hen aan een partner zal helpen. Maar dat zijn we uitdrukkelijk niet. Wij blokken dat natuurlijk niet af als dat desgevallend gebeurt, maar het is zeker niet ons hoofddoel. Ons hoofddoel is eigenlijk: lobbyen, strijden voor het lot van de oudere lesbiëne, en er voor te zorgen dat, als zij echt hulpbehoevend wordt, dat zij dan in een veilige, beschermde omgeving kan oud worden. Het klinkt misschien wat hoogdravend, maar daar komt het toch in essentie op neer.

Mag ik daaruit afleiden dat Vieux rose ook opkomt voor de specifieke noden van bejaarde en hoogbejaarde holebi's die zorgbehoevend zijn?

We zijn daar zeker mee bezig. Oudere lesbiënes en homo's hebben soms de neiging om dat een beetje te verdringen. Men wil niet onder ogen zien dat men daar binnenkort eventueel zelf vóór komt te staan, voor dat zorgbehoevend zijn. Het is dus niet alleen een aandachtspunt, we proberen er ook iets rond te doen. Volgende week gaan we met een groepje van een 15-tal mensen naar Amsterdam om een aantal voorzieningen en woonprojecten voor holebisenioren te bezoeken. Ons eerste contact is het L.A. Riezhuis. Dat is een complex van zeven aanleunwoningen – serviceflats zouden wij dat noemen –

bij een bestaand verzorgingstehuis De Rietvink, in het centrum van Amsterdam. Na het L. A. Rieshuis brengen we een bezoek aan de Schorerstichting . De Schorerstichting heeft in Amsterdam een buddysysteem ontwikkeld, net zoals voor aids-patiënten, maar dan voor holebisenioren. Daarna zullen we nog contact hebben met de organisatie 'Een vrolijke oude dag'- what's in a name. Het is een woonproject voor lesbische 50-plussers. Zij hebben een zestigtal kleine woningen voor oudere holebi's gezocht in De Bijlmer in Amsterdam.

Hoe ver staat Vlaanderen op dit punt? Heeft men hier de holebi's in de rusthuizen al 'ontdekt'?

Vorig jaar hadden de rust- en verzorgingstehuizen de parlementsleden uitgenodigd om eens een dag met hen te komen meedraaien. Ik heb toen aan enkele van die parlementsleden een berichtje gestuurd en de vraag gesteld: hebt u er bij uw bezoek aan het rusthuis ook bij stil gestaan dat minstens 10% van de mensen die er verblijven holebi's zijn? Niet, dus. En naar aanleiding van een artikel in De Standaard over (privé)serviceflats, heb ik een tijdje geleden een zevental van die adressen aangeschreven met de vraag: het interesseert ons om te weten hoe u als directie tegenover holebi's staat, en hoe uw personeel en de medebewoners daar tegenover staan. Ik heb toen van twee instellingen, een uit het Antwerpse en een uit het Gentse, een reactie gekregen: holebi's zijn bij ons welkom. Daar is het voorlopig bij gebleven.

We hadden het daarnet al even over het feit dat oudere holebi's zich niet zo thuis voelen in het jonge holebiwereldje. Hoe zit het eigenlijk met de 'klassieke' seniorenwerkingen? Gezellig een kaartje leggen in de plaatselijke seniorenclub, of samen met de bejaardenbond naar de kerstshopping: voor oudere holebi's geen probleem?

Een paar van onze leden waren eerder al bij gewone ouderenverenigingen geweest, maar men voelt zich daar niet thuis. Samen met Roger van de Roze Rimpel [het mannelijk equivalent van Vieux rose - red.] ga ik soms ook eens naar een reguliere ouderenbijeenkomst, om er contacten te leggen. En we zijn het er dan meestal vlug over eens: "Dat is hier niets voor ons". Het gaat dan niet alleen om de leeftijd- want soms zijn die mensen niet ouder dan wij- maar meer over de sfeer waarin we ons niet thuis voelen. Er is toch nog altijd zo iets van: die oudere homo's, dat is toch iets vreemd, dat zijn toch een beetje van die 'vieze mannetjes'. Homoseksualiteit is bij de ouderen een zeer groot taboe.

Hoe is de relatie met de mannelijke collega's van de Roze Rimpel? Werken jullie met hen samen ?

De relatie met de Roze Rimpel is zeer goed, wij werken zoveel mogelijk samen. Oudere lesbiennes en oudere homomannen verschillen wel op een paar punten van elkaar. Onder de jongeren is dat nu misschien ondertussen al wat verbeterd, maar tussen de holebisenioren- ik bedoel tussen de mannen en de vrouwen- botert dat niet altijd zo goed. Velen hebben slechte ervaringen achter de rug met het andere geslacht. En de machocultuur van in onze jeugd speelt hierin natuurlijk ook een rol. Oudere lesbiennes zijn meestal getrouwd geweest. Een groot deel van hen heeft pas op latere leeftijd ontdekt dat ze lesbisch waren, of beter: dat het mogelijk was om lesbisch te zijn. Sommigen zijn gescheiden, andere niet. Degenen die niet gescheiden zijn leven nog altijd in een huwelijk, vaak met kinderen, en willen dat verborgen houden voor hun omgeving. Voor degenen die wel gescheiden zijn, was het in hun jonge jaren niet de gewoonte dat een vrouw werkte. Als ze al een diploma had, want in dat geval had ze al een streep voor op de rest. Na de echtscheiding moesten die vrouwen dus plots voor hun eigen inkomen gaan zorgen. Ze waren ofwel gedurende lange tijd van de arbeidsmarkt afwezig geweest, ofwel hadden ze nog nooit gewerkt. Dat betekent lagere lonen en dus ook lagere pensioenen. En daarin verschillen de oudere lesbiennes dus ook van de oudere homomannen. Die hebben meestal altijd gewerkt en hebben een hoger pensioen. Holebi's worden soms gezien als een groep die er goed in zit, maar dat geldt niet voor allemaal! Er zijn veel oudere lesbiennes die het echt niet breed hebben.

Maar de verschillen met de homomannen beletten u niet om met de Roze Rimpel samen te werken?

Absoluut niet, we nemen vaak het initiatief om samen iets te organiseren. De mannengroep is eigenlijk na ons ontstaan. Ook voor oudere homomannen bestond er zo goed als niets in het homocircuit. Wij kregen in het begin dan ook vaak telefoons van mannen. Het is trouwens opvallend dat de Roze Rimpel ook nu nog steeds meer vragen krijgt van echt hoogbejaarde mensen: homomannen van wie de partner overleden is, die nooit in het homocircuit zijn geweest, en die nu echt aan het vereenzamen zijn. En dat is dan een voorbeeld van een punt waarrond wij samenwerken. We zijn aan het aftasten of het niet mogelijk is om een soort telefonische hulplijn voor oudere holebi's te installeren. We hebben al contact opgenomen met de Holebifoon- het Tele-onthaal voor de holebi's, zeg maar- om iets te doen voor oudere holebi's. Maar het is voorlopig nog aftasten wat er kan gebeuren. Dat begint bijvoorbeeld al met de opleiding van de mensen die de telefonische opvang doen, want ouderen hebben specifieke problemen. Het zou bijvoorbeeld ook goed zijn dat er voor de rust- en verzorgingstehuizen een soort roze lijn zou zijn, voor specifieke klachten van holebi's in rusthuizen. Daarom niet in de rusthuizen zelf, want dat valt misschien moeilijk te organiseren, maar in ieder geval een soort aanspreekpunt of een meldnummer waar holebi's terecht kunnen met hun klachten, wensen, verzuchtingen etc. Maar dan wel bemand/bevrouwde met onderlegde mensen die de problematiek kennen. Dat zijn allemaal zaken die wij samen met de Roze Rimpel proberen in gang te steken.

Je hoort oudere mensen soms wel eens verzuchten: "Vroeger was het allemaal beter". Bij oudere holebi's zal dat wel niet anders zijn, of juist wél?

Onder oudere lesbiennes wordt dat soms wel eens gezegd: eigenlijk was het vroeger leuker en gezelliger, er mocht niks, het moest allemaal verdoken zijn, maar we waren meer verbonden, er was meer solidariteit... Soms krijgen we brieven in de zin van "Men zou nog eens een goed danscafé voor lesbiennes moeten openen", en men verwacht dan eigenlijk dat dat initiatief van ons komt. Maar zoals ik al zei: dat is niet onze kerntaak, dat is iets commercieel. Maar ik ontken natuurlijk niet dat er vroeger wél cafés en dancings waren voor lesbiennes, maar dat er nu voor deze groep zo goed als niets meer bestaat. Dat is trouwens nog een verschil met de homomannen. Mannen hebben meer de cultuur van op café gaan en van uitgaan. Ze geven ook meer geld uit dan vrouwen. Er bestaan dan ook veel meer commerciële voorzieningen voor homomannen dan voor lesbische vrouwen, laat staan oudere vrouwen. Vanuit commercieel standpunt bekeken is die groep niet interessant. Elk initiatief in die richting is op voorhand al een mislukking.

Is Vieux rose enkel actief in Antwerpen?

We zijn vooral actief in Antwerpen, in het Roze Huis, gewoon omdat het daar het makkelijkst lukt. Er is al geprobeerd om ook in andere steden groepen op te richten, maar dat wil maar niet lukken. Recent is een kleine, maar zeer actieve groep gestart in Gent. In het kader van hun holebibeleid en als steun aan een opstartende groep, wil de Stad Gent onze folder nu in alle stedelijke diensten verspreiden, bijvoorbeeld in de openbare bibliotheek. En wat in Gent kan, moet in Antwerpen ook lukken, dacht ik. Dus dat bracht me op het idee om daarvoor ook eens bij de Stad Antwerpen aan te kloppen. Dat zijn voorbeelden van steun en concrete hulp om onze organisatie langs reguliere weg wat meer bekendheid te geven. De verspreiding van onze folders op de Zenith-beurs voor 50-plussers is nog zo een voorbeeld.

Uit uw verhaal krijg ik de indruk dat er achter de activiteiten van Vieux Rose niet alleen zeer veel goede bedoelingen, maar ook ontzettend veel uren vrijwilligerswerk schuil gaan. Hoe krijgt u dat allemaal voor mekaar?

Als wij het niet doen, doet niemand anders het. Maar er gaat inderdaad heel veel tijd en energie in zitten. Als bibliothecaris zit ik gelukkig aan de bron van de informatie, om alles wat ons aanbelangt op de voet te kunnen volgen. Ik heb zowat een zesde zintuig ontwikkeld om er alles uit te halen wat voor onze groep interessant of relevant kan zijn.

Maar het zou natuurlijk af en toe wel wat minder mogen, en op tijd en stond al eens een 'aflossing van de wacht' is meer dan welkom.

Bedankt voor het gesprek en veel succes.

Informatie over de activiteiten van Vieux rose vindt u onder www.vieuxrose.be
U kan hen contacteren op het volgende e-mailadres: vieux.rose@antwerpen.be
Correspondentieadres: Rootjesweg 65, 9200 Dendermonde, tel. 052-22 38 58

Meer informatie over de mannengroep is te vinden onder www.derozerimpel.be. De groep kan gecontacteerd worden via info@derozerimpel.be